

нитѣ цариградски висоти, възхитенъ е казвалъ: „Бака, бака, бизимъ булгарларъ гелиору“!¹

Това бѣха златнитѣ времена на българското стопанство и търговия. Потоци злато течаха къмъ българскитѣ балкански селища отъ всички краища на обширната турска държава! Тукъ се крие тайната — началото на епохата на нашето черковно и политическо свѣстяване. Затова длъжностъ ни се налага да изкажемъ съмнение въ твърдението, поддържано упорито отъ мнозина, че съ написване и пускане въ преписъ прочутата История на отца Паисия въ 1762 г. се полага началото на българското възраждане. Сжществуващата седемдесетъ годишна духовна летаргия у народа ни следъ излизането на Историята говори по-скоро, че годината 1762 е историческа дата за възраждане на новата ни литература, отколкото на нашето икономическо, черковно и политическо пробуждане.

Задружната и планомѣрна стопанска дейностъ на еснафи и търговци засили благосъстоянието на балканското ни население. Благодарение на материалната си подсигуреностъ и охолностъ, то издъчи отъ срѣдата си не само дейцитѣ, но и срѣдствата за черковното и политическото ни освобождение. Много българи, благодарение на своя умъ, предприемчивостъ, опитностъ и богатство заеха важни мѣста и служби въ турската държава и съ влиянието си даваха помощъ и съдействие на народа си. Дейността на князь Богориди (Стефанакибей), Кръстевичъ, Депутата Селвели, Хаджи Никули, Д-ръ Стамболски, Стефанъ Карагѣозоолу и пр. пр., въ защита на български еснафи, търговци и възстаници предъ турската властъ, както и съдействието, което даваха за правилното разрешение на черковния въпросъ, сж ценни за народъ и история. Особно цененъ е въ случая сключениятъ презъ 1833 г. между Русия и Турция Хюнкярски договоръ, който даваше на първата правото за свободно движение на параходитѣ ѝ по Черно море и Проливитѣ, и да бжде единствена защитница на българския православенъ народъ.

Въ архитектурата и историята на човѣшката цивилизация се твърди, че строителни паметници могатъ да се създаватъ и сжществуватъ само при богатство и разкошъ. Римъ съз-

¹ — „Гледай, гледай, нашитѣ българи пристигатъ“!